

Stöðugleiki fjármálakerfisins¹

Í reglubundinni úttekt Seðlabankans á stöðugleika fjármálakerfisins sem birt var í Peningamálum 2001/2 í maí sl. var fjallað um hugsanlega áraun sem fjármálakerfið gæti orðið fyrir og getu þess til að mæta henni. Hér er ætlunin að rekja fyrst og fremst hvað hefur breyst frá því í vor.

Samandregnar niðurstöður

Í grein um fjármálastöðugleika í *Peningamálum* 2001/2 var komist að þeirri niðurstöðu að hættan sem íslensku fjármálakerfi væri búin vegna breytinga á ytri skilyrðum þjóðarbúsins hefði aukist á síðasta ári. Á sama tíma hefðu efnahagshorfur í helstu viðskiptalöndum okkar versnað og næmi íslenska þjóðarbúsins fyrir slíkum breytingum vaxið. Þessi niðurstaða stendur enn í meginatriðum. Hafin er óhjákvæmileg aðlögun í þjóðarbúskapnum í kjölfar mikillar ofpenslu og á sama tíma hafa efnahagshorfur í helstu viðskiptalöndum okkar versnað enn frekar. Gengi krónunnar hefur lækkað og verðbólga aukist frá því í síðustu úttekt en farið er að draga úr viðskiptahallanum.

Veiking krónunnar bitnaði á hagnaði fyrirtækja á fyrri hluta ársins og munaði þar mest um bókfærðan fjármagnskostnað sem að mestu leyti stafaði af gengistapi á erlendum lánnum. Þrátt fyrir það virðast mörg útflutningsfyrirtæki standa nokkuð vel en minni fyrirtæki á innanlandsmarkaði standa frammi fyrir vaxandi vanda, sérstaklega þau sem tekið hafa erlend lán. Skuldir fyrirtækja sem hlutfall af landsframleiðslu hafa enn aukist á þessu ári en hægt hefur á vexti skulda heimilanna. Þær eru þó enn miklar og

með því mesta sem þekkist, a.m.k. í stærstu iðnríkjunum. Verð hlutabréfa virðist hafa náð lágmarki á haustmánuðum og hefur aðeins hækkað á ný. Verð fasteigna er byrjað að lækka eftir einn hæsta topp í áratugi.

Rekstrarniðurstaða banka og sparisjóða á fyrri helmingi þessa árs var mjög mismunandi á milli stofnana en almennt séð batnaði hún frá því í fyrra. Töluverð veiking krónunnar á tímabilinu hafði því ekki mikil bein áhrif á arðsemi þeirra enda gilda varúðarreglur um nettó gjaldeyrisstöðu þeirra. Hægt hefur á raunaukningu útlána en vanskil hafa aukist hjá lánastofnunum, m.a. vegna lækkunar krónunnar. Þær virðast þó farnar að bregðast við með auknum framlögum á afskriftareikning útlána. Útlánaáhætta lánastofnana hefur því vaxið eins og búast mátti við en aukið útlánatap gæti dregið úr hagnaði og veikt eiginfjárlutfall lánastofnana. Flestar hafa þó styrkt eiginfjárlutfall sitt á þessu ári, aðallega með víkjandi lánnum. Svigrúm til slíkrar lántöku hefur minnkað.

Í *Peningamálum* 2001/2 var sagt að án frekari ytri áfalla væri vart líklegt að stöðu innlendra lánastofnana væri hætt. Eins og nefnt hefur verið hafa ytri aðstæður snúist á verri veg, krónan hefur lækkað, fiskveiðakvóti var minnkaður og efnahagshorfur erlendis hafa versnað. Staða þjóðarbúsins er þó ekki að öllu leyti verri því að hagur margra útflutningsfyrirtækja, ekki síst í sjávarútvegi, hefur vænkast vegna gengislækkunarinnar. Mikilvægt er að nauð-

1. Í þessari grein eru notaðar upplýsingar sem tiltækar voru þann 31. október 2001.

synleg aðlögun er hafin í þjóðarbúskapnum. Vísendingar eru um að erfiðari tímar séu framundan. Í þessu sambengi má þó nefna að umbætur hafa verið gerðar á lögum og reglum um starfsemi lánastofnana sem m.a. hafa gefið færi á virkara eftirliti. Innri áhættustjórnun lánastofnana sjálfra hefur einnig hlotið æ meira vægi í daglegum rekstri og ljóst er að þær eru farnar að búa sig undir erfiðari tíma. Ekki er ástæða til að ætla annað en að á heildina litið geti lánastofnanir ráðið við þann vanda sem framundan kann að vera.

Þjóðhagsvísendingar

Efnahagsástand hefur versnað í öðrum löndum en hefur enn ekki bitnað umtalsvert á meginatvinnuvegum þjóðarinnar

Efnahagshorfur í heiminum hafa haldið áfram að versna, eins og stuttlega er rakið framur í þessu riti. Samdráttur er hafinn í Bandaríkjunum, nokkur helstu lönd Evrópu eru einnig á barmi samdráttar og í Japan er almennt spáð umtalsverðum samdrætti. Að auki er samdráttur hafinn eða yfirvofandi í fjölmörgum nýmarkaðsríkjum.

Enn sem komið er hafa þessar hræringar þó ekki bitnað að ráði á meginatvinnuvegum þjóðarinnar. Álverð hefur reyndar lækkað umtalsvert og fyrirtæki í hátæknigeiranum hafi orðið fyrir skakkaföllum eins og annars staðar í heiminum, en hvorugt snertir íslenskt fjármálakerfi að nokkru marki. Öllu afdrifaríkari er sú óhjákvæmilega aðlögun sem hafin er í þjóðarbúskapnum í kjölfar mikillar ofpenslu á undangengnum árum.

Krónan hefur haldið áfram að síga ...

Frá því í apríl, áður en síðast var gerð úttekt á fjármálastöðugleika, til loka október lækkaði gengi krónunnar um 10%. Þessi gengislækkun kom til viðbótar 16% lækkun gengis frá apríl árið áður. Samtals hefur gengi krónunnar því lækkað um fjórðung frá apríl 2000, en það samsvarar tæplega þriðjungs hækkun á verði erlends gjaldeyris. Ljóst er að svo miklar gengissveiflur geta haft alvarlegar afleiðingar fyrir fjárhag skuldugra fyrirtækja, sem tóku erlend lán á þeirri forsendu að hið háa gengi sem ríkti framan af sl. ári myndi haldast nokkuð stöðugt.

Í síðustu grein um fjármálastöðugleika kom fram að áður en vikmörk gengisstefnunnar voru afnumin

hafði nettóstaða gjaldeyrisforða Seðlabankans lækkað í 7 ma.kr. Þótt Seðlabankinn sé ekki lengur skuldbundinn til þess að verja tiltekin vikmörk, hefur hann nokkrum sinnum séð sig knúinn til að bregðast við miklum þrýstingi á gengi krónunnar með því að selja erlendan gjaldeyri fyrir krónur. Í júní sl. tilkynnti fjármálaráðuneyti ákvörðun ríkisstjórnar um að taka 25 milljarða króna erlent lán sem varið skyldi til þess að efla erlenda stöðu bankans. Frá þessu láni var gengið í október. Það hefur styrkt stöðu bankans til þess að láta til sín taka á gjaldeyrismarkaði, telji hann það þjóna verðbólguþjálfun sinni eða vera nauðsynlegt vegna fjármálastöðugleika.

Þrátt fyrir að farið sé að draga úr viðskiptahallanum er ljóst að nokkuð er í land að ytri jöfnuður þjóðarbúskaparins náist. Hjöðnun hans á sér samsvörun í minnkandi lánsfjárinnsreymsi, sem raunar kann að eiga þátt í því að knýja fram hjöðnun. Hrein erlend skuldastaða þjóðarbúsins versnaði úr 447,1 ma.kr. í árslok 2000 í 591,8 ma.kr. í lok júní. Verri staða þjóðarbúsins er krafa á meiri aðlögun innlendrar eftirspurnar, en meðan hún varir hefur þjóðarbúskapurinn lítið aðdráttarafl fyrir erlent fjármagn á vegum einkaaðila, einkum ef mikil fjárfesting undanfarinna ára hefur leitt til ákveðinnar mettunar. Sú staðreynd að raungengi krónunnar er í sögulegu lágmarki bendir til þess að þegar nægileg aðlögun er yfirstaðin muni skapast skilyrði fyrir hækkun nafngengis. Forsenda þess er að aðlögunin gangi það hratt yfir að leitni raungengis að langtímaþjálfun verði ekki eingöngu fyrir tilstilli hækkunar innlands verðlags.

... og bitnaði á hagnaði fyrirtækja á fyrri hluta ársins

Sviptingar í gengismálum sjást glögglega í tölum um hagnað fyrirtækja á VÞÍ á fyrri helmingi ársins. Verulegt tap, 4% af veltu, varð eftir skatta hjá atvinnufyrirtækjum í heild, þrátt fyrir aukna framlegð. Munurinn á rekstrarafkomu og rekstrarmiðurstöðu eftir skatta stafar fyrst og fremst af hækkun á bókfærðum fjármagnskostnaði, sem fór úr u.þ.b. 1% af veltu á fyrri hluta sl. árs í 9,5% á sama tímabili þessa árs. Um 80% af aukningunni stöfuðu af gengistapi lána í erlendri mynt.

Góð framlegð stöndugra fyrirtækja bendir til þess að þau séu í góðri stöðu til að taka á sig áföll ...

Þrátt fyrir þessa þróun virðast þau fyrirtæki sem

mestar upplýsingar liggja fyrir um vera í nokkuð góðri stöðu til að mæta henni, enda eru mörg þeirra í útflutningsstarfsemi og njóta góðs af lægra gengi til langs tíma litið. Framlegð sjávarútvegsfyrirtækja jókst t.d. úr tæpum 18% í 27% af veltu á fyrri hluta þessa árs. Framlegð jókst einnig hjá iðnaðar- og framleiðslufyrirtækjum og hjá þjónustu- og verktafyrirtækjum. Ef marka má spár fjármálafyrirtækja er að vænta rekstrarbata hjá fyrirtækjunum á síðari hluta þessa árs og að hlutfall hagnaðar eftir skatta af veltu verði 1-2%. Gert er ráð fyrir áframhaldandi góðri framlegð, en tiltölulega lítilli aukningu fjármagnskostnaðar þar sem gengisbreytingar hafi þegar komið fram í uppgjöri fyrri hluta ársins. Einnig er reiknað með hækkun afurðaverðs í mörgum tilvikum og bættri samkeppnisstöðu vegna lágs raungengis.

Aflasamdráttur sem spáð var í vor stefnir í að verða minni en þá var gert ráð fyrir, eða u.þ.b. 1,5%. Ekki er því annað að sjá en að sjávarútvegsfyrirtæki standi nokkuð vel að vígi. Eldsneytisverð, sem haft getur töluverð áhrif á afkomu sumra fyrirtækja, t.d. flutninga- og útgerðarfyrirtækja, hefur lækkað verulega að undanförunu. Að þessu leyti hefur það nú komið á daginn sem gert var ráð fyrir í síðustu grein um fjármálastöðugleika, að hækkun olíuverðs á fyrri hluta ársins myndi ganga til baka.

... en minni fyrirtæki á innanlandsmarkaði standa frammi fyrir vaxandi vanda

Þessar niðurstöður og spár segja þó ekki alla söguna. Mörg fyrirtæki sem skráð eru á Verðbréfaþingi Íslands (VÞÍ) hafa umtalsverðar gjaldeyriskjör og eru nokkuð vel varin fyrir gengisbreytingum. Hið sama gildir ekki um mörg minni fyrirtæki sem einnig hafa tekið lán í erlendri mynt. Í vaxandi mæli skiptir því í tvö horn hvað áhrærir afkomu fyrirtækja, þótt upplýsingar um síðari hópinn séu enn af skornum skammti. Sala og horfur eru góðar í útflutningsgreinum, sérstaklega sjávarútvegi, lyfjaframleiðslu og öðrum almennum útflutningsiðnaði. Á hinn bóginn benda bæði formlegar og óformlegar vísendingar til samdráttar í ýmsum innanlandsgreinum. Af vinnumarkaðskönnun Þjóðhagsstofnunar má draga þá ályktun að samdráttur sé líklegur í ýmsum greinum iðnaðar og þjónustustarfsemi. Könnun sem Samtök iðnaðarins hafa gert gefur einnig vísendingu um umtalsverðan samdrátt í

byggingariðnaði og jarðvegsvinnslu á næstu misserum. Þetta eru mikil umskipti frá því í vor, en þó ekki beinlínis óvænt. Innflutningstölur o.fl. sýnir samdrátt í heildsölu, sérstaklega bílannflutningi. Flug og önnur flutningastarfsemi hefur orðið harkalega fyrir barðinu á minni utanríkisverslun og sviptingum á gjaldeyrismörkuðum og atburðirnir 11. september hafa aukið enn frekar á vandann. Greinar á sviði hátækni og hugbúnaðargerðar hafa orðið fyrir áföllum vegna alþjóðlegs samdráttar á þessum sviðum, sem ekki sér fyrir endann á. Verslun þarf að glíma við aukna samkeppni á sama tíma og smásöluverslun er í lægð en skuldir miklar. Töluvert er um gjaldþrot í veitingastarfsemi og samdráttur í auglýsingatekjum þrengir að fyrirtækjum á sviði fjölmiðlunar. Í greinum þar sem saman fer offjárfesting, skuldaförnun í erlendri mynt og daprar horfur um þróun innlendra markaða má ætla að hætta sé á erfiðleikum. Þetta á ekki sist við um fyrirtæki í þjónustu, verslun og byggingariðnaði.

Skuldastaða fyrirtækja hefur versnað

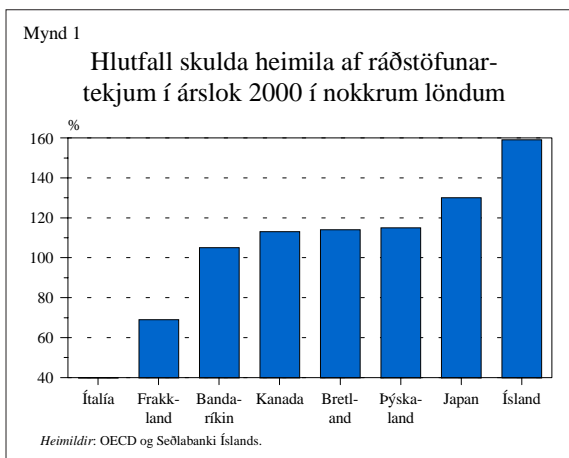
Í greininni um fjármálastöðugleika sem birtist í *Peningamálum* 2001/2 var greint frá miklum skuldum fyrirtækja, sem á sl. ári jukust meira en nokkru sinni fyrr, að árinu 1982 undanskildu. Þessar skuldir, sem við sl. áramót námu 122% af landsframleiðslu, hafa aukist enn frekar síðan þá, í u.þ.b. 130% af áætlaðri landsframleiðslu þessa árs. Hvað fyrirtæki á VÞÍ áhrærir birtist þessi þróun í töluverðri lækkingu á eiginfjárlutfalli og hækkun á hlutfalli skulda af eigin fé.

Tafla 1 Eiginfjárstaða, hlutfall skulda og skuldaaukning fyrirtækja á VÞÍ

	1999	2000	Júní 2001
Eiginfjárstaða.....	34%	30%	27%
Hlutfall skulda af eigin fé.....	1,96	2,32	2,72
Skuldaaukning	25%	25%

Hægt hefur á skuldaförnun heimilanna

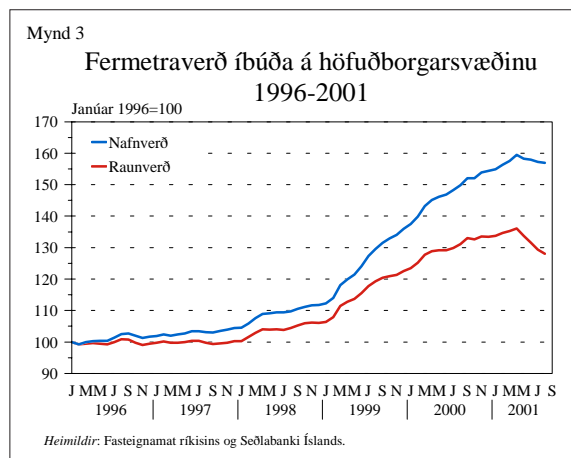
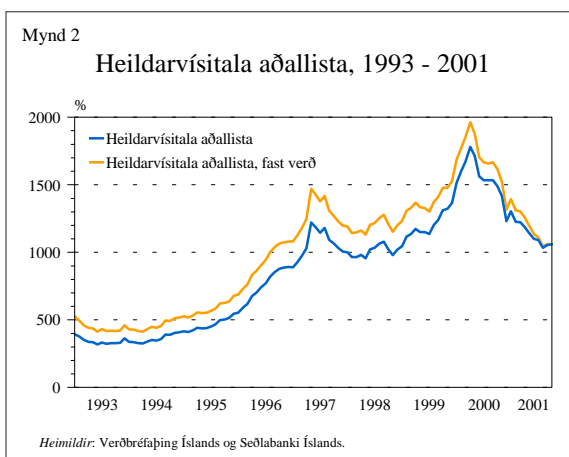
Heldur virðist hafa hægt á skuldaförnun heimilanna. Um mitt ár námu skuldir þeirra við stofnanir lána-kerfisins 645 ma.kr. Frá ársbyrjun höfðu þær aukist um 7,6% að nafnvirði en 3,9% umfram verðlag. Þetta

er nær helmingi minni hækkun en á sama tíma 2000 og nokkru minni en á sama tíma 1998 og 1999. Við þetta má bæta að samkvæmt fyrstu tölum varð 1,6% raunlækkun á skuldum einstaklinga við bankakerfið og fjárfestingarlánasjóði (þ.m.t. Íbúðalánasjóð) í júlí og ágúst. Skuldir heimilanna eru miklar og meiri en þekktist a.m.k. í stærstu iðnríkjunum, eins og fram kemur í meðfylgjandi mynd. Í árslok 2000 námu þær 159% af ráðstöfunartekjum.

Verð hlutabréfa rétti úr kútnum á haustmánuðum eftir þriggja ára lágmark og toppurinn í verði fasteigna virðist að baki

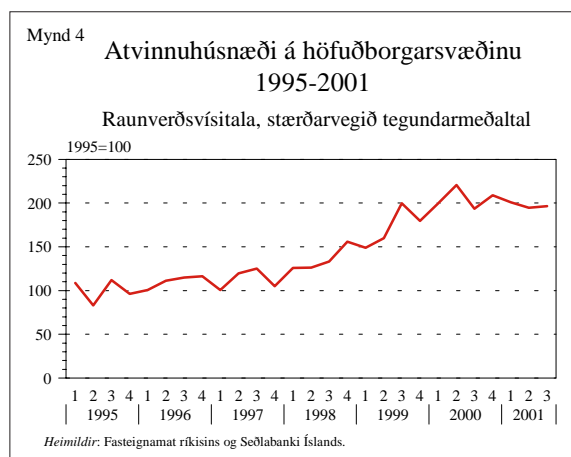
Þróun eignaverðs skiptist mjög í tvö horn. Á sama tíma og verð hlutabréfa hefur nokkuð rétt úr kútnum eftir mestu lækkun í sögu VPÍ er verð fasteigna aðeins byrjað að lækka eftir einn hæsta topp í áratugi.

Hlutabréfaverð, mælt með heildarvísitölu aðallista VPÍ, lækkaði um nær 10% frá meðaltali maímánaðar og fram í ágúst, en í kjölfar yfirlýsinga um skattalækkunar á fyrirtæki gekk sú lækkun til baka. Að raungildi hefur hlutabréfaverð nýlega verið svipað og í byrjun árs 1998, en er þó meira en helmingi herra en það var á árunum 1992 til 1994.

Verð á íbúðarhúsnæði virðist hafa náð hámarki í vor. Frá því í apríl hefur íbúðaverð á höfuðborgarsvæðinu lækkað um 1,6%, en neysluverð hækkað um 4%.

Vísbendingar um breytingar á verði atvinnuhúsnæðis eru miklu ótryggari. Skráðir kaupsamningar eru fáir og selt húsnæði svo ósamleitt að ekki er hægt að draga ályktanir nema um verulegar og viðvarandi breytingar sé að ræða. Raunverð atvinnuhúsnæðis lækkaði um 11% milli annars ársfjórðungs 2000 og

Þriðja ársfjórðungs 2001 en því verður að taka með töluverðum fyrirvara, enda vikur toppurinn á þriðja ársfjórðungi 2000 nokkuð frá undirliggjandi þróun, eins og sést á meðfylgjandi mynd. Þó virðist ljóst að hin mikla eftirspurnarbylgja sem leiddi til 83% hækkunar á raunverði atvinnuhúsnæðis milli ársmeðaltala 1997 og 2000 hefur stöðvast. Verð er þó enn nærri sögulegu hámarki. Ásamt hugsanlegum sviptingum á markaði fyrir verslunarhúsnæði í kjölfar opunar verslunarhússins í Smáralind felur það í sér hættu á umtalsverðri verðlækkun og rýrari veðum.

Rekstrarvísendingar

Arðsemi eilitið meiri ...

Á heildina litið var arðsemin² hjá viðskiptabönkum, stærstu sparisjóðum og fjárfestingarbönkum³ á fyrri helmingi ársins meiri en á árinu 2000. Arðsemi eigin fjár var 11,5% á ársgrundvelli miðað við 9,9% á árinu 2000.

Mikill munur er þó á milli stofnana. Arðsemi þeirra allra minnkaði á fyrstu sex mánuðum þessa árs ef frá eru taldir Íslandsbanki hf. (20,3%) og Frjálsi fjárfestingarbankinn hf. (29,3%). Arðsemi þeirra beggja jókst verulega.

... með fyrirvörum ...

Meginreglan varðandi mat á skuldabréfum í fjárfestingarbók banka og sparisjóða er framreiknað kaupverð, þ.e. miðað er við ávöxtunarkröfu á kaupdegi. Frá þessu eru þó frávik. Ef raunvirði bréfanna er lægra en bókfært verð og ástæður þess eru ekki taldar skammvinnar, sbr. ákvæði 53. gr. reglna nr. 692/2001 um ársreikninga lánastofnana, ber að lækka bókfært verð þeirra til samræmis við hið lægra verðgildi. Þetta ákvæði á einnig við þegar um er að ræða verðlækkun vegna almennra vaxtahækkana og eign stofnunar í fjárfestingarverðbréfum er ekki fjár-

mögnuð með sambærilegri vaxtabindingu. Meginreglan varðandi mat á fjárfestingarhlutabréfum er kostnaðarverð (framreiknað) eða markaðsverð, hvort sem er lægra. Þegar um eignarhlut í hlutdeildarfélagi er að ræða gildir sú matsregla að hann skuli metinn til samræmis við innra virði samkvæmt ársreikningi hlutaðeigandi hlutdeildarfélags.⁴ Því er ljóst að munur getur verið á markaðsverði og bókfærðu virði verðbréfa í fjárfestingarbók.

Nokkur munur er á markaðsvirði og bókfærðu virði skráðra skuldabréfa í fjárfestingarbók sumra bankanna.⁵ Hjá sumum sparisjóðanna er töluverður munur á bókfærðu virði og markaðsvirði skráðra hlutabréfa og má rekja hann að mestu til eignarhluta þeirra í Kaupþingi hf.⁶ Eins og á síðasta ári er hluti hagnaðarins hjá nokkrum sparisjóðum á þessu ári til kominn vegna sölu þeirra á bréfum í Kaupþingi hf.

... og markaðsverðmæti stendur í stað

Markaðsverðmæti þeirra fjármálastofnana sem eru skráðar á VÞÍ lækkaði aðeins frá síðustu úttekt í apríl þegar það var um 90 ma.kr. og var ríflega 88 ma.kr. 31. október. Markaðsverðmætið varð þó lægra í sumar en í byrjun október varð viðsnúningur þegar m.a. voru kynntar hugmyndir um lækkun skatta á fyrirtæki sem hafa jákvæð áhrif á stöðu fjármála-fyrirtækja. Í lok október hafði þó gengi Íslandsbanka hf. og Landsbanka Íslands hf. lækkað aftur. Á mynd 5 má sjá gengisþróun þeirra viðskiptabanka sem skráðir eru á VÞÍ auk Kaupþings hf. á árinu 2001. Gengisþróun viðskiptabankanna hefur komið betur út frá áramótum en úrvalsvisitalan. Gengi þeirra hefur þó lækkað frá áramótum að gengi hlutabréfa

2. Hreinn hagnaður sem hlutfall af meðaltali eigin fjár í upphafi og lok tímabils að frádregnum hagnaði tímabilsins. Reiknað á ársgrundvelli.

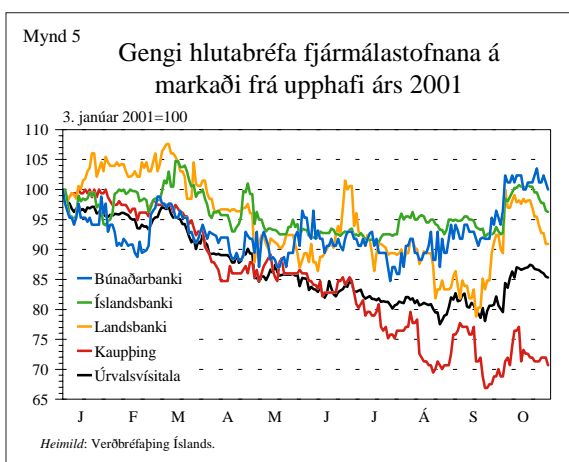
3. Hér er átt við Íslandsbanka hf., Landsbanka Íslands hf., Búnaðarbanka Íslands hf., Sparisjóðabanka Íslands hf. og 6 stærstu sparisjóðina, þ.e. Sparisjóð Reykjavíkur og nágrennis, Sparisjóð Hafnarfjarðar, Sparisjóð vélstjóra, Sparisjóðinn í Keflavík, Sparisjóð Kópavogs og Sparisjóð Mýrasýslu. Einnig teljast Kaupþing hf. og Frjálsi fjárfestingarbankinn hf. með og er vísað til þeirra í greininni sem fjárfestingarbanka.

4. Landsbanki Íslands hf. bókfærir eignarhluta sinn í Vátryggingarfélagi Íslands hf. sem eign í hlutdeildarfyrirtæki á 4.272,1 ma.kr. (beinn eignarhluti). Landsbanki Íslands hf. áttar að selja starfsmönnum sínum hluta af þessum eignarhluta í Vátryggingarfélaginu á genginu 20. Síðan er áætlað að skrá Vátryggingarfélagið á Verðbréfabingi Íslands á næstunni. Hér verður ekki lagt mat á hvert raunvirði Vátryggingarfélagsins er en samkvæmt fréttatilkynningum frá Landsbanka Íslands hf. má gera ráð fyrir að markaðsvirði þessa hlutar sé nokkru hærra en bókfært virði hans.

5. Ef litið er á milliuppgjör viðskiptabankanna, sex stærstu sparisjóðanna, Kaupþings hf. og Frjálsa fjárfestingarbankans má sjá að markaðsverðmæti skráðra skuldabréfa er um 1,1 ma.kr. lægra heldur en bókfært verð í fjárfestingarbók þeirra.

6. Hjá sex stærstu sparisjóðunum er markaðsvirði skráðra hlutabréfa í fjárfestingarbók um 952 m.kr. hærra heldur en bókfært virði.

Búnaðarbanka Íslands hf. undanskildu. Gengi hlutabréfa í Kaupþingi hf. hefur aftur á móti lækkað meira en gengi úrválsvísitölunnar frá áramótum sem að einhverju leyti má rekja til afkomuviðvörðunar um miðjan október þar sem fram kom að afkoman á þriðja ársfjórðungi hafi verið neikvæð. Kaupþing hf. býst þó við að ná arðsemismarkmiði sínu fyrir árið í heild. Íslandsbanki hf. birti níu mánaða uppgjör sitt þann 30. október. Þar kom fram að gert er ráð fyrir að hagnaður ársins eftir skatta verði um 3 ma.kr. í stað 3,5 ma.kr. samkvæmt upphaflegri áætlun bankans.⁷

Kostnaðarhlutfallið á svipuðu róli ...

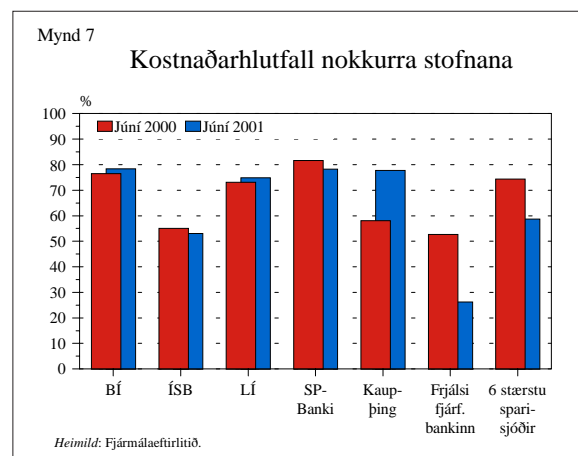
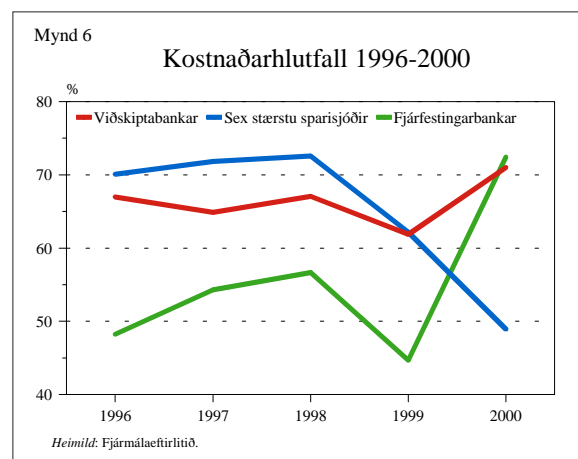
Kostnaðarhlutfallið, þ.e. rekstrargjöld sem hlutfall af hreinum rekstrartekjum var örlítið lægra skv. sex mánaða uppgjörum (65,1%) heldur en á árinu 2000 (66,3%) hjá viðskiptabönkum, sex stærstu sparissjóðum og fjárfestingarbankanum tveimur. Af viðskiptabönkunum var Íslandsbanki hf. með lægsta kostnaðarhlutfallið (53%) og var það álika lágt og árið 1999 (55,2%) ef tekið er tillit til FBA hf. í reikningum Íslandsbanka hf. það ár.⁸ Búnaðarbanki Íslands hf. var með hæsta hlutfallið (78,3%) en Landsbanki Íslands hf. var skammt undan (74,8%). Kostnaðarhlutfallið hjá sex stærstu sparissjóðunum í heild hækkaði í 58,7% úr 48,9% fyrir árið 2000 (þetta hlutfall var 62,1% fyrir árið 1999). Hjá

7. Í nýrri áætlun er búið að taka tillit til væntanlegra áhrifa skattabreytinga á tekjuskattsskuldbindingu bankans. Þetta er því í raun enn minni hagnaður en gert var ráð fyrir í upphaflegri áætlun.

8. Samkvæmt níu mánaða uppgjöri Íslandsbanka hf. er kostnaðarhlutfallið 54,5%.

Kaupþingi hf. var hækkan kostnaðarhlutfallsins töluverð, úr 66,9% á árinu 2000 í 77,7% á fyrri hluta árs 2001.⁹

Sveiflur í kostnaðarhlutfalli einstakra stofnana frá 1999 má fyrst og fremst rekja til sveiflna í tekjum vegna breytilegs gengishagnaðar annars vegar og hins vegar til hagnaðar hjá sparissjóðunum af sölu eignarluta í Kaupþingi hf. bæði á árinu 2000 og á fyrri hluta árs 2001. Ljóst er að í heildina hefur bönkum og sparissjóðum gengið illa að hagræða í rekstri sínum á undanföllum árum. Þeirra biða ærin verkefni á því sviði.

9. Einnig koma til kaup Kaupþings hf. á hlut í Frjálsa fjárfestingarbankanum hf.

... og vaxtamunur eykst

Hreinar rekstrartekjur banka og sex stærstu sparisjóða voru hærri á fyrstu sex mánuðum þessa árs en á fyrstu sex mánuðum síðasta árs. Aukninguna í rekstrartekjum má nær eingöngu rekja til aukins vaxtamunar¹⁰ vegna aukinnar verðbólgu og jákvæðs verðtryggingarjafnaðar, þ.e. verðtryggðar eignir þessara stofnana voru umfram verðtryggðar skuldir. Hlutfall vaxtamunar af heildartekjum í milliuppgjörum banka og sex stærstu sparisjóða var 62,2% á fyrri hluta ársins 54,3% á síðasta ári. Hjá viðskiptabönkunum jukust hreinar vaxtatekjur um 42,1% frá sex mánaða uppgjöri ársins 2000, um 32% hjá sex stærstu sparisjóðunum en drógust saman um 39% samtals hjá Kaupþingi hf. og Frjálsa fjárfestingarbankanum hf.

Þjónustutekjur jukust einnig hjá bönkum og sparisjóðum og var hlutfall hreinna þjónustutekna af heildartekjum í sex mánaða uppgjörum í ár 33% samanborið við 31,4% í fyrra. Hreinar þjónustutekjur hjá viðskiptabönkunum jukust um 25,7% frá sex mánaða uppgjörinu á síðasta ári, um 11,8% hjá sex stærstu sparisjóðunum og um 79% hjá Kaupþingi hf. og Frjálsa fjárfestingarbankanum samtals.¹¹

Allir viðskiptabankarnir fyrir utan Íslandsbanka hf. urðu fyrir gengistapi af annarri fjármálastarfsemi¹² en sá þáttur í starfsemi viðskiptabankanna hefur aukist jafnt og þétt á undanförunum árum. Landsbanki Íslands hf. tapaði um 1.102 m.kr. á hlutabréfaeign sinni, Búnaðarbanki Íslands hf. tapaði um 545 m.kr. en Íslandsbanki hf. hagnaðist um 223 m.kr.¹³ Af sex stærstu sparisjóðunum var einungis Sparisjóður Hafnarfjarðar með tap af annarri fjármálastarfsemi, eða um 265 m.kr., sem aðallega stafaði af tapi á hlutabréfaeign.¹⁴ Sparisjóður Reykjavíkur og nágrennis skilaði um 615 m.kr. gengishagnaði af annarri fjármálastarfsemi og þar af ríflega

572 m.kr. vegna hlutabréfaeignar (athuga verður þó að hlutabréfaeign í Kaupþingi hf. var færð yfir í veltubók og var það tekjufærsla upp á um 749 m.kr. sem sýnir að tap hefur orðið á annarri hlutabréfaeign). Hjá Kaupþingi hf. var um 288 m.kr. tap af annarri fjármálastarfsemi og munaði þar mest um tap á hlutabréfaeign upp á ríflega 745 m.kr. Hjá Frjálsa fjárfestingarbankanum hf. var hagnaður af annarri fjármálastarfsemi (488 m.kr.) sem að mestu kom frá hlutabréfaeign (469 m.kr.).¹⁵

Ljóst er að almenna bankastarfsemin skilar viðskiptabönkunum mestum tekjum um þessar mundir.¹⁶ Einnig er athyglisvert hversu mikið hreinar þjónustutekjur hafa aukist og bendir það til þess að tekjurnar banka og sparisjóða hafi styrkst þrátt fyrir að tap af hlutabréfaeign hafi höggvið stórt skarð í tekjurnar hjá sumum.

Eiginfjárlutfall hækkar ...

Eiginfjárlutfall banka og sparisjóða lækkaði á heildina litið á undanförunum árum. Í árslok 2000 var það 9,9% eins og það er skilgreint í lögum¹⁷ og hafði lækkað úr 10,6% frá árinu áður. Í ár urðu umskipti því að í milliuppgjörunum fyrir árið 2001 var hlutfallið komið í 10,8%. Hjá Búnaðarbanka Íslands hf. var það 9,2%, Íslandsbanka hf. 11,3% (samkvæmt níu mánaða uppgjöri var eiginfjárlutfallið 11,9% í lok september), Landsbanka Íslands hf. 9,7%, sex stærstu sparisjóðunum 13% og fjárfestingarbönkunum tveimur¹⁸ 12,2%. Hlutfallið hafði því hækkað hjá þessum stofnunum að undanskildum Búnaðarbanka Íslands hf. og einum sparisjóðanna.¹⁹

10. Vaxtamunur er skilgreindur sem vaxtatekjur að frádregnum vaxtagjöldum.

11. Jukust um 102,9% hjá Kaupþingi hf.

12. Til annarrar fjármálastarfsemi teljast viðskipti með hlutabréf, skuldaþing og gjaldeyri.

13. Samkvæmt níu mánaða uppgjöri Íslandsbanka er gengistap af annarri fjármálastarfsemi vegna neikvæðrar þróunar hlutabréfaverðs. Tapið nemur 231 m.kr. en ekki kemur fram hvernig það skiptist.

14. Þar á móti kom verulegur hagnaður af sölu á hlutabréfum í Kaupþingi hf. sem bókfærður er undir ýmsum rekstrartekjum.

15. Frjálsi fjárfestingarbankinn hf. fékk greitt með bréfum í Kaupþingi hf. þegar Kaupþing hf. keypti hlut í þeim. Þau hlutabréf voru færð á markaðsverði í lok júní og nam gengishagnaður vegna þess 519 m.kr.

16. Einnig má ætla að vaxtatekjur innlánsstofnana hafi aukist vegna aukins áhættuálags á vexti til fyrirtækja og einstaklinga. Þetta er vísbending um að innlánsstofnanir séu að bregðast við aukinni útlánaáhættu.

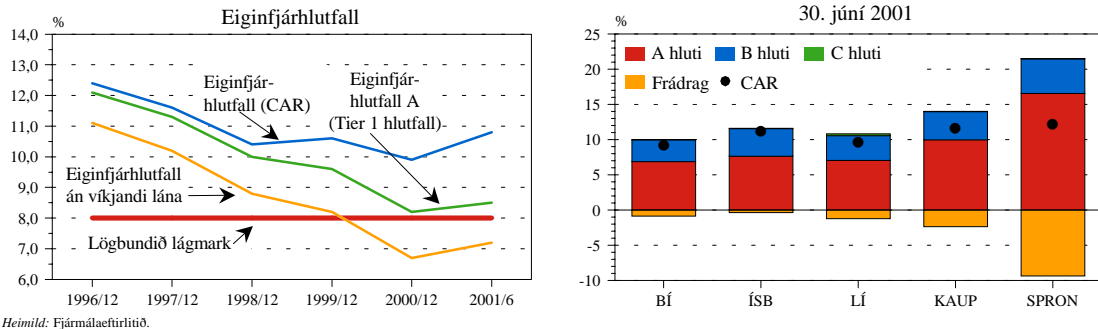
17. Skv. lögum skal þetta hlutfall að lágmarki vera 8%.

18. Hér skal áréttað að þegar talað er um tvo fjárfestingarbanka í þessari grein er átt við Kaupþing hf. og Frjálsa fjárfestingarbankann. Fjárfestingarbankar eru fleiri eins og t.d. EFA hf., Greiðslumiðlun-VISA hf. og Kreditkort hf.

19. Eiginfjárlutfallið lækkaði um 0,5 prósentustig hjá Búnaðarbanka Íslands hf. og 0,6 prósentustig hjá Sparisjóðnum í Keflavík.

Mynd 8

Eiginfjárlutfall viðskiptabanka, sex stærstu sparisjóða og fjárfestingarbanka á tímabilinu 1996/12 - 2001/6

... meðal annars vegna aukinna víkjandi lána

Í árslok 2000 námu víkjandi lán innlánsstofnana og Kaupþings hf. um 20 ma.kr. Í lok júní voru þau komin í um 35 ma.kr. (um 73,5% aukning) og voru um 42% þeirra gengisbundin. Aukningu þessara lána má því að einhverju leyti rekja til lækkunar krónunnar á tímabilinu en þó er ljóst að mikil aukning varð í útgáfu nýrra víkjandi skuldabréfa á árinu 2001. Stærsti hluti þessara lána telst til eiginfjárbáttar B en á þessu ári gáfu Landsbanki Íslands hf. og Búnaðarbanki Íslands hf. út víkjandi skuldabréf sem teljast til eiginfjárbáttar A (sjá *Peningamál* 2001/2). Íslandsbanki hf. gaf fyrstur út slíkt skuldabréf á síðasta ári.

Eiginfjárlutfall án víkjandi lána, annarra en þeirra sem teljast til eiginfjárbáttar A hækkaði aðeins frá áramótum þegar það var 6,7% í 7,2% í lok júní hjá viðskiptabönkum, sex stærstu sparisjóðum og fjárfestingarbönkunum tveimur. Hlutfallið var 5,9% hjá Landsbanka Íslands hf., 7,4% hjá Íslandsbanka hf.²⁰ og 6,1% hjá Búnaðarbanka Íslands hf. í lok júní. Hjá sex stærstu sparisjóðunum var hlutfallið 9,7% í lok júní og hafði hækkað úr 8,7% frá því um áramótin. Kaupþing hf. var með 7,7% eiginfjárlutfall án víkjandi lána í júnílok en 7,1% um áramótin.

Ekki er vitað um neina víkjandi útgáfu frá því í lok júní en fyrirhuguð sameining Búnaðarbanka Íslands hf. og Lýsingar hf. gæti leitt til styrkingar eiginfjárlutfalls Búnaðarbanka Íslands hf. og Landsbanka Íslands hf. en Landsbanki Íslands hf. fær greitt fyrir sinn hluta í Lýsingu hf. með hlutabréfum

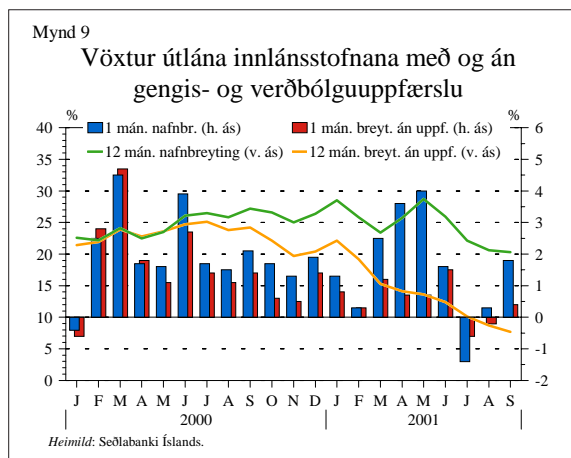
20. Er 8,2% samkvæmt níu mánaða uppgjörunu.

í Búnaðabanka Íslands hf. sem hann hyggst selja. Eign Landsbanka Íslands hf. í Lýsingu hf. var bókfærð á um 546,1 m.kr. en áætlað söluverðmæti var um 982,8 m.kr. skv. fréttatilkynningu á VPÍ.

Með víkjandi lánnum hafa bankar og sparisjóðir styrkt eiginfjárlutfall sitt en svigrúm þeirra á þessu sviði hefur jafnframt minnkað.²¹ Eiginfjárlutfallið verður því aðeins styrkt á næstu árum með auknum hagnaði, nýju hlutafé, sameiningu fjármálastofnana eða sölu eigna, þ.á.m. eignarhluta í öðrum fjármálastofnunum. Svigrúm fjármálastofnana til að stækka efnahagsreikninga sína hefur því að einhverju leyti minnkað. T.d. veldur lækkun krónunnar því að efnahagsreikningur bankanna stækkar sjálfkrafa og þar með áhættugrunnurinn sem notaður er til útreiknings á eiginfjárlutfallinu. Lækkunin hefur einnig þau áhrif að höfuðstóll erlendra víkjandi lána hækkar og þar með verður lækkun eiginfjárlutfallsins ekki eins mikil og ella. Það sem ber þó að hafa í huga er að víkjandi lán mega aðeins vera ákveðið hlutfall af eigin fé. Ef heimild til víkjandi lána er fullnýtt skilar veiking krónunnar sér ekki sem hækkun á lögbundnu eigin fé.

Eins og minnst var á í *Peningamálu* 2001/2 gætu nýjar alþjóðlegar eiginfjárreglur haft töluverð áhrif á rekstur fjármálastofnana hér á landi. Þar sem líklegt er að einungis lítill hluti íslenskra lánastofn-

21. Ef notaðar eru tölur úr milliuppgjörum banka og sparisjóða og allt svigrúm til víkjandi lántöku nýtt sést, að öllu öðru óbreyttu, að eiginfjárlutfallið gæti hækkað úr 10,8% fyrir heildina í 13%. Hjá viðskiptabönkunum gæti þetta hlutfall farið úr 10,3% í 11,2% og úr 13% í 19,6% hjá sex stærstu sparisjóðunum.

ana geti nýtt sér flóknari hluta fyrirhugaðra reglna má reikna með því að eiginfjárkröfur þeirra muni vaxa að meðaltali frá því sem nú er. Nýju reglurnar áttu að taka gildi á árinu 2004 en gildistöku þeirra var frestað til ársins 2005.

Dregur úr útlánaaukningu ...

Hægt hefur á útlánaaukningu innlánsstofnana það sem af er þessu ári. Tólf mánaða aukning útlána til septemberloka var 20,3%. Aukningin frá áramótum til septemberloka var um 14,6% eða 88,1 ma.kr. en á sama tíma í fyrra var hún um 18,1% eða 86 ma.kr. Um 44,9% útlána innlánsstofnana eru gengisbundin og um 28,4% verðtryggð. Hægt er að meta hver aukning útlána er ef tekin eru út áhrif gengis og verðlags. Tólf mánaða aukning útlána væri þá um 7,7% í stað 20,3% og aukning útlána frá áramótum væri um 5,1% í stað 14,6%.

Útlánaaukning fjárfestingarlánasjóða frá áramótum til ágústloka var 13,8% eða 48 ma.kr. Stærsti hluti þessarar aukningar tilheyrir Íbúðalánasjóði eða um 36,7 ma.kr. enda er sá sjóður stærsti einstaki lánveitandi lánakerfisins. Sé beitt svipaðri aðferð við útlán fjárfestingarlánasjóða eins og gert var við útlán innlánsstofnana hér að framan má gera ráð fyrir að raunaukningin frá áramótum hafi verið 12,6%.

...og samdráttur í gengisbundnum útlánunum

Á síðustu árum varð töluverð aukning á gengisbundnum útlánunum innlánsstofnana og um síðustu áramót voru þau um 41,6% (250,3 ma.kr.) af heildarútlánunum innlánsstofnana (sjá nánari greiningu í *Peningamállum* 2001/2). Eins og sagt var frá hér að framan

var þetta hlutfall orðið um 44,9% (309,4 ma.kr.) í lok september. Gengisbundin útlán höfðu því aukist um 23,6% en á sama tíma hækkaði gengisvísitala erlendra gjaldmiðla gagnvart krónu um 17,3%. Hluti gengisbundnu útlánanna er til erlendra aðila²² eða ríflega 23 ma.kr. Þar sem aukning lána til erlendra aðila hefur aðallega orðið á þessu ári má áætla að gengisbundin útlán til innlendra aðila hafi vaxið um 15% sem er minna en veiking krónunnar. Þetta bendir til þess að fyrirtæki og heimili hafi skuldbreytt erlendum lánunum sínum í krónur eða greitt þau upp að einhverju leyti til að minnka gengisáhættu sína.²³

Vanskil aukast ...

Samkvæmt gögnum frá Fjármálaeftirlitinu hafa vanskil hjá bönkum og sparissjóðum aukist. Í árslok 2000 námu heildarvanskil²⁴ einstaklinga og fyrirtækja 12,3 ma.kr. eða 2% af heildarútlánunum. Í lok júní á þessu ári námu þessi vanskil 16,8 ma.kr. eða 2,5% af heildarútlánunum.

Vanskil einstaklinga námu 7,1 ma.kr., eða 4,3% af útlánunum til heimila í lok júní (5,3 ma.kr. og 3,3% um áramótin) á meðan vanskil fyrirtækja námu 9,7 ma.kr., eða 1,9% af útlánunum til fyrirtækja (7 ma.kr. og 1,6% um áramótin). Vanskil hafa því aukist og er aukningin hlutfallslega mest hjá heimilum.

... svo og óvaxtaberandi útlán ...

Annar mælikvarði á vanskil er hlutfall óvaxtaberandi útlána²⁵ af heildarútlánunum. Í ár hefur það hækkað og var komið í 2,2% á fyrri hluta ársins hjá viðskiptabönkunum og sex stærstu sparissjóðunum en fór lægst í 2% um áramótin síðustu. Þetta er ennþá töluvert lægra en 1995 þegar hlutfallið var 6,4%.

Því eru komnar fram vísbendingar um að gæði útlána banka og sparissjóða séu að rýrna.

22. Hér verður að taka tillit til þess að þrátt fyrir að lán geti verið flokkað á erlendan aðila, getur þetta verið fyrirtæki sem er skráð erlendis en í eigu Íslendinga.

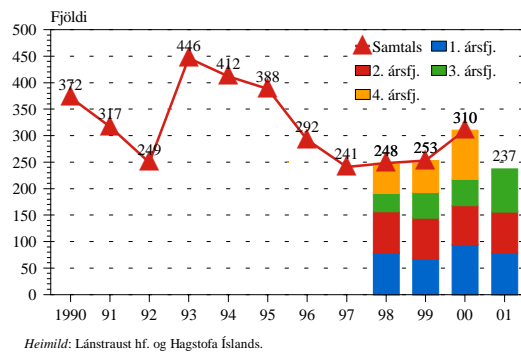
23. Einnig gætu lánin hafa verið á gjalddaga og þau ekki framlengd.

24. Vanskil samkvæmt úrtaki sem nær yfir 97% af heildarútlánunum viðskiptabanka og sparissjóða. Með vanskilum er hér átt við vanskil afborgana og vaxta sem staðið hafa lengur en einn mánuð.

25. Útlán sem sérstakar afskriftir hafa verið færðar fyrir að frádrægunum sérstökum afskriftareikningi en að viðbættum öðrum vaxtafrystum lánunum og fullnustueignum.

Mynd 10

Fjöldi gjaldþrotáurðurðra fyrirtækja 1990-2001

... og gjaldþrotáurðurðum og árangurslausum fjárnámum fjölgað ...

Samkvæmt heimildum frá Lánstrausti hf.²⁶ hefur gjaldþrotum og árangurslausum fjárnámum hjá fyrirtækjum og einstaklingum fjölgað mikið á þessu ári frá því síðasta.

Frá 1997 hefur gjaldþrotum fyrirtækja fjölgað ár frá ári. Skráð voru 310 gjaldþrot árið 2000. Frá upphafi þessa árs og fram í september voru kveðnir upp 243 gjaldþrotáurðurðir.²⁷ Árangurslausum fjárnámum hefur einnig fjölgað og á fyrstu níu mánuðum ársins voru þau 1.722 samanborið við 1.309 allt síðasta ár. Af þessum vísbendingum má merkja að greiðslugeta fyrirtækja fari versnandi.

Ekki er hægt að draga ályktanir af þróun fjölda gjaldþrotáurðurðra hjá einstaklingum. Ástæða þess er að kröfuhafar (Tollstjórinn í Reykjavík vegur þar þyngst) hafa ekki talið það svara kostnaði að láta úrskurða einstaklinga gjaldþrota frá og með þessu ári. Fjöldi árangurslausra fjárnáma hjá einstaklingum hefur vaxið frá 1997 og var 4.484 á árinu 2000. Á þriðja ársfjórðungi þessa árs voru þau orðin 4.050. Þessi þróun bendir til versnandi greiðslugetu einstaklinga.

... en framlög á afskriftareikning aukast

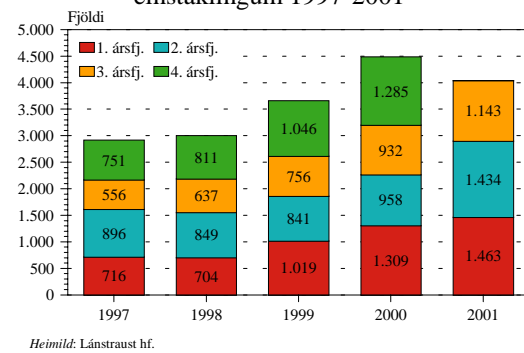
Samkvæmt upplýsingum Fjármálaeftirlitsins eru viðskiptabankar og sparisjóðir farnir að auka framlög

26. Þessi undirkafl er unnin úr gögnum frá Lánstrausti hf.

27. Þetta er fjöldi gjaldþrotáurðurðra frá áramótum fram í september. Enn hafa ekki allir úrskurðir skilað sér og því gæti þessi talað enn hækkað.

Mynd 11

Fjöldi árangurslausra fjárnáma hjá einstaklingum 1997-2001

sín á afskriftareikninga útlána. Á árinu 1999 námu þessi framlög um 3,6 ma.kr., 4 ma.kr. á árinu 2000 og á fyrri árhelmingi þessa árs 3,1 ma.kr. (80% af framlögum ársins 2000).

Sem hlutfall af útlánunum voru þessi framlög 0,9% á árinu 2000 og áætlað Fjármálaeftirlitið að hlutfallið verði 1,3% á þessu ári. Þetta hlutfall fór hæst í 4,1% árið 1992 en lækkaði stöðugt fram til ársins 2000.

Staða afskriftareiknings útlána um áramótin síðustu var um 13 ma.kr. en 15,3 ma.kr. í lok júní 2001.

Því er ljóst að viðskiptabankar og sparisjóðir munu að þurfa að leggja meira til hliðar á afskriftareikning útlána á næstunni en það hefur neikvæð áhrif á afkomu þeirra og eiginfjárstöðu. Svo virðist þó sem þessar stofnanir séu þegar farnar að bregðast við hættunni á auknum vanskilum og ætla má að aukin áhersla á innri áhættustjórnun skili sér í þeirri viðleitni.

Hlutfall innlendrar og erlendrar fjármögnunar svipað

Eins og sagt var frá í *Peningamálum* 2001/2 lækkaði hlutfall innlána og verðbréfaútgáfu af útlánunum og markaðsskuldabréfum innlánsstofnana á síðustu árum en í lok september var það um 76% sem er töluverð hækkun frá áramótum þegar það var um 69% (í

28. Lánastofnanir í viðskiptum við Seðlabankann eiga kost á daglánunum gegn því að þær leggi fram verðbréf sem Seðlabankinn sættir sig við til tryggingar. Þessi verðbréf eru þau sömu og hæf eru í endurhverfum viðskiptum. Engar takmarkanir eru á fjárhæð daglána svo lengi sem lánastofnanir eiga veðhæf verðbréf.

árslok 1996 var þetta hlutfall um 87%). Bankar og sparisjóðir nýttu sér einnig endurhverf verðbréfavíðskipti við Seðlabanka Íslands auk daglána²⁸ til innlendra fjármögnunar. Sú fjármögnun hefur verið með mesta móti í ár.

Til að vega upp á móti minnkandi innlendra fjármögnun hefur verið sótt á erlend mið og í árslok 2000 námu erlend lán 343 ma.kr. hjá innlánsstofnunum. Í lok september voru þau komin í ríflega 412,5 ma.kr. Erend lán fjárfestingarlánasjóða voru um 28 ma.kr. um áramótin en um 42 ma.kr. í lok

október. Enn virðist því vera sótt á erlend mið þegar kemur að fjármögnun og þá sérstaklega hjá fjárfestingarlánasjóðum.

Bein gjaldeyrisáhætta þessara stofnana er takmörkuð m.a. vegna reglna sem gilda um gjaldseyrisjöfnuð flestra þeirra. Í ýmsum tilvikum hefur þetta erlenda lánsfé þó verið endurlánað til lánþega sem eingöngu afla tekna í íslenskum krónum. Vegna þeirrar veikingar sem hefur orðið á íslensku krónum er hætt við að eitthvað af þessum lánnum falli í vanskil og endi sem útlánatöp.

Rekstrarvísbendingar um fjármálastöðugleika 1996-2001

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Frá:
<i>Eigið fé</i>							
Eiginfjárlutfall ¹							
Eiginfjárlutfall skv. lögum (%).....	12,4	11,6	10,4	10,6	9,9	10,8	Júní
Eiginfjárlutfall án vikj. lána (í B- og C- hluta) (%)	11,1	10,2	8,8	8,2	6,7	7,2	Júní
Eiginfjárlutfall A (Tier 1 hlutfall) (%).....	12,1	11,3	10,0	9,6	8,2	8,5	Júní
<i>Eignagæði</i>							
<i>Lánastofnanir</i>							
Heildarútlán (m. kr.) ²	275.323	308.459	385.742	475.784	601.522	689.638	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	29,0	31,8	34,4	36,5	41,6	44,9	Sept.
Geirskipting útlána							
Lán til heimila (% af heildarútlánnum) ³	25,9	26,6	27,9	27,3	27,5	25,7	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	0,3	0,5	1,8	4,8	8,1	10,0	Sept.
þar af vegna íbúðalána (%).....	22,8	21,3	18,7	20,2	18,3	16,2	Sept.
Lán til fyrirtækja (% af heildarútlánnum).....	65,5	65,2	64,8	65,7	65,2	64,2	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	43,6	46,8	49,8	50,6	55,6	55,7	Sept.
Lán til sjávarútvegs (% af heildarútlánnum).....	28,7	29,4	27,7	24,8	22,9	21,8	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	75,7	79,1	83,3	83,9	86,5	88,8	Sept.
Lán til verslunar og þjónustu (% af heildarútlánnum).....	20,8	19,8	24,8	28,6	29,4	28,9	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	14,0	15,2	19,5	29,5	37,0	35,2	Sept.
Lán til iðnaðar, samgangna, raforku- og byggingarverktaka (% af heildarútlánnum).....	16,0	16,0	12,3	12,2	12,9	13,4	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	24,5	26,7	35,5	32,4	43,0	46,0	Sept.
Lán til erlendra aðila (% af heildarútlánnum).....	3,4	Sept.
þar af gengisbundin (%).....	99,5	Sept.
Óvaxtaberandi útlán ⁴ (% af útlánnum).....	5,2	4,1	2,4	2,2	2,0	2,2	Júní
Eigið fé í hlutfalli af heildareignum.....	9,2	8,7	7,4	7,1	6,3	6,2	Júní
<i>Lántakendur</i>							
Heimili							
Skuldir heimila (% af ráðstöfunartekjum).....	133,4	134,7	138,7	145,8	160,1	166,2	Spá
Fjöldi gjaldþrotáurskurða einstaklinga.....	.	333	463	421	483	214	3. ársfj.
Fjöldi árangurslausra fjármána.....	.	2.919	3.001	3.662	4.484	4.040	3. ársfj.
Fyrirtæki							
Skuldir sem hlutfall af eigin fé							
Öll skráð félög (án lánastofnana).....	1,82	1,96	1,85	1,96	2,32	2,72	1. árshelm.
Sjávarútvegur.....	1,95	1,67	1,75	1,87	2,57	3,41	1. árshelm.
Verslun, verktakar og þjónusta.....	.	2,10	2,51	2,28	1,94	1,76	1. árshelm.
Iðnaður og framleiðsla.....	1,14	0,41	1,11	1,40	1,52	1,63	1. árshelm.
Fjöldi gjaldþrotáurskurða ⁵	241	248	253	310	237	3. ársfj.
Fjöldi árangurslausra fjármána ⁵	698	669	951	1.309	1717	3. ársfj.
Arðsemi							
Öll skráð félög (án lánastofnana).....	.	8,0	8,2	8,1	-1,7	-7,8	1. árshelm.
Sjávarútvegur.....	14,3	10,5	8,6	3,0	-16,5	-18,0	1. árshelm.
Verslun, verktakar og þjónusta.....	.	9,3	2,2	13,6	10,3	-3,5	1. árshelm.
Iðnaður og framleiðsla.....	17,7	10,7	7,2	4,6	6,2	3,4	1. árshelm.
<i>Stjórnun¹</i>							
Kostnaðarhlutföll							
Rekstrargjöld (% af hreinum rekstrartekjum).....	66,6	65,3	67,1	60,4	66,3	65,1	Júní
Starfsmannakostnaður (% af hr. rekstrartekjum) ..	33,9	33,6	35,2	31,2	33,2	33,5	Júní

Rekstrarvísibendingar um fjármálastöðugleika 1996-2001, frh.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Frá:
<i>Hagnaður og arðsemi¹</i>							
Arðsemi eigna.....	0,8	0,9	0,9	1,3	0,6	0,7	Júni
Arðsemi eigin fjár.....	9,5	10,3	13,5	19,3	9,9	11,5	Júni
Vaxtamunur (% af heildartekjum)	62,1	58,9	56,0	52,4	54,3	62,2	Júni
Þjónustutekjur (% af heildartekjum).....	24,8	24,5	23,1	23,1	31,4	33	Júni
Gengishagnaður af fjármálastarfsemi (% af heildartekjum)	5,3	7,5	15,0	12,0	-1,4	-2,8	Júni
Tekjur af hlutabréfum og eignarhlutum (% af heildartekjum)	4,7	6,1	3,9	9,6	5,9	2,8	Júni
Aðrar tekjur (% af heildartekjum)	3,1	3,1	1,9	2,9	9,8	4,8	Júni
<i>Lausafjárstaða</i>							
Seðlabankafjármögnun fjármálastofnana (ma.kr., staða í árslok)	22,8	36,0	46,9	71,4	30. okt.
Innlán sem hlutfall af peningamagni (M3).....	0,97	0,97	0,97	0,97	0,98	0,98	Sept.
Útlán sem hlutfall af innlánnum	1,25	1,29	1,46	1,53	2,07	2,09	Sept.
Lausafjárhlutfall (skammtímaeignir í hlutfalli af -skuldum, (< 3 mán.)	1,18	1,4	Sept.
<i>Markaðsáhætta</i>							
<i>Gjaldeyrismarkaður</i>							
Gengisvísitala krónunnar (% breyting milli ára).....	-0,6	-1,4	-0,7	-3,0	9,8	19,1	Jan-okt.
Gengisvísitala krónunnar (staðalfrávik).....	0,2	1,0	0,9	1,3	4,1	8,3	Jan-okt.
Velta á gjaldeyrismarkaði (ma.kr.).....	.	.	401,8	468	768	964,7	Jan-okt.
<i>Hlutabréfamarkaður</i>							
Úrvalsvísitalan (hækkun á milli ára, %)	59,3	14,7	9,8	47,4	-19,3	-24,0	Okt.-okt.
Markaðsverðmæti (með sjóðum) (ma.kr.)	94,8	151,0	231,9	369,8	393,0	403,1	Okt.
Markaðsverðmæti (með sjóðum) sem % af VLF	19,5	28,5	39,9	57,6	57,7	54,3	Okt.
Velta hlutfall af markaðsverðmæti (12 mán. velta) ..	.	15,6	17,2	32,4	50,6	37,3	Okt.
<i>Skuldabréfamarkaður</i>							
<i>Lánshæfismat viðskiptabanka</i>							
Skammtíma (Moody's).....	P1-P2	P1-P2	Okt.
Langtíma (Moody's)	A2-A3	A2-A3	Okt.
Skammtíma (Fitch).....	F1	Okt.
Langtíma (Fitch).....	A	Okt.
<i>Afurðaverð</i>							
Verðlag sjávarafurða í erlendri mynt, (1990=100)	84,4	88,3	99,5	97,1	98,6	106,2	Ágúst
Verð á aflahlutdeild í þorski (langtíma þorskkvóti) kr./kg.	560	650	758	771	860	720	Okt.
Álverð US\$/tonn	1.504	1.592	1.336	1.364	1.551	1.281	Okt.
<i>Fasteignamarkaður</i>							
Íbúðarverð (janúar 1996 = 100).....	101,0	103,0	109,1	125,1	147,4	158,0	2. ársfj.
Raunverð atvinnuhúsnæðis (1995=100).....	110,8	112,7	135,2	172,1	205,7	196,6	3. ársfj.

1. Viðskiptabankar, sex stærstu sparisjóðirnir og fjárfestingarbankar.
2. Innlánsstofnanir, leiðrétt fyrir innkomu FBA og Verslunarlánasjóðs.
3. Lánaflokkunin ýmislegt en þar getur verið auk heimila atvinnurekstur á kennitölu einstaklinga.
4. Viðskiptabankarnir og sex stærstu sparisjóðirnir. FBA kemur inn í þessar tölur 1999.
5. Lánstraust, tölur fyrir 3. ársfjórðung 2001 gætu hækkað.